

Ontgroening in opspraak

Het studentencorps wordt gezien als een eerste stap op weg naar een glanzende carrière. Veel ministers, directeuren van grote bedrijven en smaakmakers uit de culturele wereld kennen elkaar al uit de tijd dat lid ze lid waren van een van de zeven corpora in Nederland. Met name het corps wordt gezien als een speeltuin voor telgen uit de maatschappelijke elite en ambitieuze jongelieden die daar in de toekomst graag toe willen behoren.

Het georganiseerde studentenbestaan kent echter ook duistere kanten. Vooral de ontgroening is een bijna barbaars ritueel, waarbij recentelijk in Groningen een 18-jarige Rotterdammer het leven liet. De corpora hebben echter meer eigenaardigheden, die zij delen met concurrerende clubs van rooms-katholieke en protestantse snit. Een portret.

Studenten geven niet op

Tussen de middag treffen de Rotterdamse heeren elkaar in driedelig blauw voor een uitgebreide lunch. De kelder van de eigen sociëteit serveert uit. Het genoeglijke samenzijn wordt om twee uur afgebroken, er is werk aan de winkel. Het vooruitzicht op het diner vergoedt veel. In eigen huis slaat om zes uur de gong voor het viergangendiner. De bediende proeft voor. Na een goedkeurend knikje schenkt hij de uitgelezen wijnen in.

Het beschreven tafereel lijkt afkomstig uit de vooroorlogse doos, uit de tijd dat sommige rijke fabrieksdirecteuren nog over tijd en een eigen kok beschikten. Op de leiding van het Rotterdamsch Studenten Corps lijkt het moderne leven echter geen vat te krijgen.

De hang naar traditie beperkt zich niet tot de eetgewoonten van de acht leden van het College van Senaat en Bestuur, in de praktijk de instelling die de directie voert over de vereniging. Doodleuk negeren de corpsleden de spellingswijzigingen van 1996 en 1954.

Bij het aan de Robert Baeldestraat gevestigde corps is Rotterdam nog Rotterdamsch. In het clubblad Hermes worden de leden consequent met 'mijne heeren' aangesproken. En de club dispereert nooit, zelfs niet nu de ontgroening een leven heeft gekost. Dispereren? Dit door studenten gebezigde werkwoord werd in de burgermaatschappij vermoedelijk voor het laatst gebruikt in de jaren dertig. Het betekent 'wanhopen'.

Macht

Naast de wat pedant aandoende deftigheid stamt ook de strakke hiërarchie uit een ver verleden. De corpora mogen pal staan voor koningshuis en parlementaire democratie, in eigen huis gelden andere regels. Vrouwen mogen in Rotterdam geen lid worden, zij moeten hun heil in een eigen (zuster)vereniging zoeken. De meeste macht ligt in handen van het college van Senaat en Bestuur, dat na de zittingstermijn van een jaar de eigen opvolgers benoemt. De leden komen er niet aan te pas. Een goede komaf en een pa met een belangrijke functie in het bedrijfsleven verhogen de kansen op een stoel aan de dagelijkse dis in de senaatskamer. Op de onderste sport van de ladder staan de foeten, de aspirantleden die begin september moeten bewijzen dat ze het corps waardig zijn. Hard werken en grove veredelingen behoren tot de vaste ingrediënten. En drankmisbruik, zoals sinds vorige week heel Nederland weer weet. Rotterdammer Reinout Pfeiffer (18) dronk zich letterlijk dood bij een in-drinkritueel in een Gronings studentenhuis, waar hij met andere corpsstudenten zou gaan wonen.

Geketend

September 1997, een voetnoot uit de moderne geschiedenis van een studentenvereniging. In de trein kijkt een meisje hulpe-

loos om zich heen. Ouderejaars hebben de aankomende studente uit Rotterdam als een hond aan een ijzeren stang gebonden. De ketting is verzegeld door een slot. Pas bij het uitstappen onthullen de plaaggeesten wat zij voorafgaande aan de excursie op haar billen hebben geschreven: de combinatie van het cijferslot. „Veel succes,” roepen ze haar toe als ze uitstappen.

Antropoloog dr. André Droogers heeft de inwijding van eerstejaars studenten wel eens vergeleken met de initiatierituelen van een vissersstam in het Afrikaanse Congo. Hij signaleerde overeenkomsten als kaalscheren, mores leren en introductie in een nieuwe sociale orde. Het kaalscheren gebeurt tegenwoordig zelfs in Leiden niet meer. Toch is het corps in de oudste universiteitsstad van Nederland nog steeds berucht. Aspirant-lid Ilja Bensen deed in 1994 in Nieuwe Revu verslag over haar kennismakingstijd.

„De Minerviaan grijpt mijn gezicht vast en duwt mij op mijn knieën. Ik zeg dat ik niet op mijn knieën wil omdat er glas op de grond ligt. Hij schuift zijn voet over de grond en zegt dat er nu geen glas meer ligt. Het tegendeel is waar. Ik word door twee man op mijn knieën in het glas gedwongen, terwijl mijn T-shirt verder kapot wordt gescheurd.”

Het tafereel gebeurde achter de gesloten deuren van de verenigingssociëteit. Geestelijk vernederen is het leukste in het volle buitenlicht, weten ze bij het Leidse Minerva. De in Rotterdam werkzame Paul (28) werd ontgroend in de tijd dat student geschiedenis prins Willem-Alexander met zijn lidmaatschap het koninklijke aura van Minerva oppoetste.

„Op een dinsdag werden we met een oude schuit door de Leidse grachten gevaren. Als groentjes werden we bekogeld met tomaten, vis, huisvuil en aardappelschillen. Corpsballen met imponerende zegelringen urineerden over onze hoofden. De gewone Leidenaren keken vanaf de brug toe.”

Pittig

In Rotterdam treden zelfs ex-leden niet in detail over excessen tijdens de ontgroening. Zij zeggen slechts dat het 'pittig' was. „In vergelijking met Leiden en andere studentensteden is de situatie in Rotterdam minder extreem”, zegt een ex-corporstudent. Rotterdam is geen echte studentenstad, daardoor hebben de leden meer oog voor het leven buiten de sociëteit. In Leiden en Groningen zijn ze een beetje wereldvreemd.”

In Groningen leidde het sectarische gedrag van het studentencorps dit jaar niet alleen tot de dood van Reinout Pfeiffer. Op het kamp van een concurrerende vereniging van het corps werden twee meisjes ingesmeerd met rottende etensresten. De verstrekte opdracht was al even bizar: „Als je kotst, kots dan over het hoofd van de ander.”

Ontgroening van heao-studenten in Utrecht in 1988

foto Michael Kooren

Over het 'waarom' van de ontgroening zijn de meningen verdeeld. Een beproeving scheidt het kaf van het koren, menen de ouderejaars. 'Slapjanussen' zijn ongevoerd bij de traditionele verenigingen. Verder kan het gezamenlijk doorstaan van ontgroeningsleed een hechte band smeden.

Vooral in hun jaarclub bouwen de aspirant-studenten vaak levenslange vriendschappen op. Een student: „Je doet veel sociale vaardigheden op. Nuldejaars worden afgekeken. Verbaal wordt het je moeilijker gemaakt; je leert gesprekstechnieken en die kun je later goed gebruiken.” De buitenwacht denkt er anders over: Dit de-individualiseringsproces riekt volgens de hoogleraar sociale psychologie,

dr. John Rijsman zelfs naar fascisme. „Tijdens de ontgroening bestaat er een totale controle van de groep over het individu. Dat past exact in het corporatistisch denken dat ten grondslag lag aan het fascisme.”

Vernederen

Vroegere corpsleden vergoelijken de incidenten. Ze noemen de ontgroening 'een spel van vernederen en vernederd worden'. De uitwassen zijn volgens hen schaars. Vóór de tragedie in Groningen was het reeds 32 jaar geleden dat een veelbelovend leven tijdens de ontgroening in de kiem werd gesmoord. De 20-jarige jonkheer D. Rutgers van Rozenburg stikte destijds in Utrecht in een roetkap die over

zijn hoofd was geplaatst. Ook het bedrijfsleven is het niet eens met critici. Dr. Rijsman mag beweren dat het corps fascistische trekjes heeft, het lidmaatschap ervan geldt allerminst als een handicap bij het zoeken naar een baan. Tussen de reclames voor jenever door lonken gerenommeerde bedrijven als KPMG, ABN AMRO, Shell en Unilever in het clubblad van het Rotterdamsche corps naar jong talent. 'Kenniss telt, karakter nog meer', verwoordt adviesbureau Arthur Andersen de wensen van het bedrijfsleven. Studenten achten het een pré dat studenten zich ook sociaal ontplooiën. Rugby, roeien, polo of muziek maken in studentenverband. Het kan allemaal in je voordeel werken bij het

zoeken naar een baan. Vooral de leden van de senaat zijn in trek. Gedurende een jaar zijn zij verantwoordelijk voor het reilen en zeilen van de vereniging. De functie is vergelijkbaar met het runnen van een bedrijf. De bestuursleden houden zich bezig met de vereniging, de sociëteit en de eigen studentensociëteit. Daarmee houden ze een aantal personeelsleden aan het werk.

Baromzet

De senaat van het corps streeft net als het bedrijfsleven naar winstmaximalisatie. De leiding stelt zichzelf ten doel aan het eind van het jaar meer geld over te houden dan de voorgangers. Nu de bar-omzet in Hermes als gevolg van het licht dalende ledental stagneert, kan dat nog maar op een manier: door kostenreductie. Het verklaart dat de personeelsomvang van het corps daalt. De senaat ontslaat zo nu en dan mensen en dat is een vaardigheid die altijd nog van pas kan komen als je later nog eens een managementfunctie vervult bij Philips of Hoogovens. Tot de slachtoffers van de aankomende managers behoort de voormalige sociëteitsbediende Savas Leonis. De senaat werkte hem afgelopen zomer op botte wijze naar buiten. De corpsleden beschuldigden hem van 'dronkenschap tijdens werktijd, verstoring van de arbeidsrelatie en disfunctioneren.' De Rotterdamsche kantonrechter liet geen spaan heel van de beschuldigingen. Mr. J. C. Nouwt noemde de kritiek vaag en niet onderbouwd. Leonis verklaarde tijdens de rechtszaak dat het personeel door de corporale bazen juist voortdurend werd verleid alcohol te nuttigen.

Zuur

De rechter gunde Leonis een terugkeer naar zijn oude functie, maar het kwam er niet van. „Ik werd ten tijde van de rechtszaak gemeden door de bestuursleden. Het bestuur maakte me het leven zo zuur, dat het geen zin meer had. Het is zonde, want ik heb de afgelopen jaren veel leuke jongelui ontmoet. Ik ben het slachtoffer van de bezuinigingsdrift onder de besturen. Ze maken elkaar gek.” De rechter had te doen met Leonis (56), die vroeger in een sjiek Frans restaurant werkte. „In een studentensociëteit heerst een wat andere sfeer dan in een gewone horecagelegenheid. Hermes verlangt dat zij met een glimlach en gemotiveerd hun arbeid verrichten, ook al vliegen de spare-ribs hen om de oren en zit de boerenkool in de gordijnen. Het bestuur heeft weinig gevoel voor maatschappelijke en leeftijds-verhoudingen.”

Universiteiten pogen jongeren op te leiden tot zelfstandig denkende burgers. Sluiten de corpora nog wel aan bij dit streven? Minister Ritzen vindt het afbreken van het ego tijdens de ontgroenings-tijd in ieder geval een anachronisme. In Groningen zint het bestuur op maatregelen tegen de studentenverenigingen.

Gedeisd

In Rotterdam houden de verenigingen zich gedeisd. Een toelichting op de gang van zaken bij de vereniging wil het bestuur niet geven. De nieuwe voorman verwijst naar zijn voorganger, Willem Louritz. „Ik begrijp de belangstelling”, zegt Louritz, tot drie weken geleden president van de senaat. „Maar wij zijn een besloten vereniging. Op dit moment hebben wij geen behoefte om een toelichting te geven op de gang van zaken bij het corps. In verband met de tragische gebeurtenis in Groningen hebben alle studentenverenigingen afgesproken voorlopig geen interviews te geven.” Plannen tot opheffing hebben de corpora zeker niet, dat is ook zonder toelichting duidelijk. Zelfs niet nu de roep weerklinkt dat het maar eens afgelopen moet zijn met 'die reactieaire bolwerken'. De vroegere voorzitter H. J. Meijering, zei een paar jaar geleden het volgende over: „Het corps dient altijd voldoende voeling met de maatschappij te houden. Wanneer het corps deze benadering ook in de toekomst zal continueren, de wijze lessen van het verleden in de context van het heden zal blijven zien, is het een lang, waardig maar bovenal zinvol leven beschoren. Het corps voor eeuwig hoog!”

Carel van der Velden

Australië behandelde migranten als bijna-slaven

Voor tienduizenden Nederlanders lonkte na de oorlog het verre en rijke Australië. Ze vertrokken met beelden van een cruise door de Middellandse Zee en het Suezkanaal voor ogen. De migranten hoorden verhalen over de welvaart aan de andere kant van de wereld. Ze verlieten een verwoest en verarmd Nederland. Dat de werkelijkheid heel wat minder aantrekkelijk was, bleek pas na aankomst in Perth, Sydney of Melbourne.

Massaal leed bij verhuizing

Als snel werd duidelijk dat ze helemaal niet zo welkom waren. Ook in Australië heerste werkloosheid, was er woningnood en het land bleek minder modern dan Nederland. Het spandoek dat vakbonden in Perth hadden opgehangen 'We don't want you. Go back' was slechts een bevestiging van de eerste opkomende twijfels. Voor de 'nieuwe' Australiërs veranderden die twijfels veelal in zekerheid bij de verdere tocht naar de plaats van bestemming. De meeste Nederlanders kwamen terecht in het kamp 'Bonegilla' bij Albury op de grens van Victoria en New South Wales.

Twee Nederlanders, Dirk en Marijke Eysbertse, hebben de geschiedenis van dit kamp achterhaald en te boek gesteld. De journalisten zijn zelf geëmigreerd, maar wonen inmiddels in zowel Australië (Melbourne) als Den

Haag. In november wordt in Albury hun tentoonstelling 'Where waters meet' door staatssecretaris De Grave van sociale zaken geopend. De herinnering aan het kamp roept bij vele oud-bewoners gevoelens los van leed, van heimwee en van families, die uit elkaar werden gerukt. Toch toont het ook de wilskracht waarmee de migranten een nieuw bestaan wisten op te bouwen in een vreemde omgeving.

Troosteloos

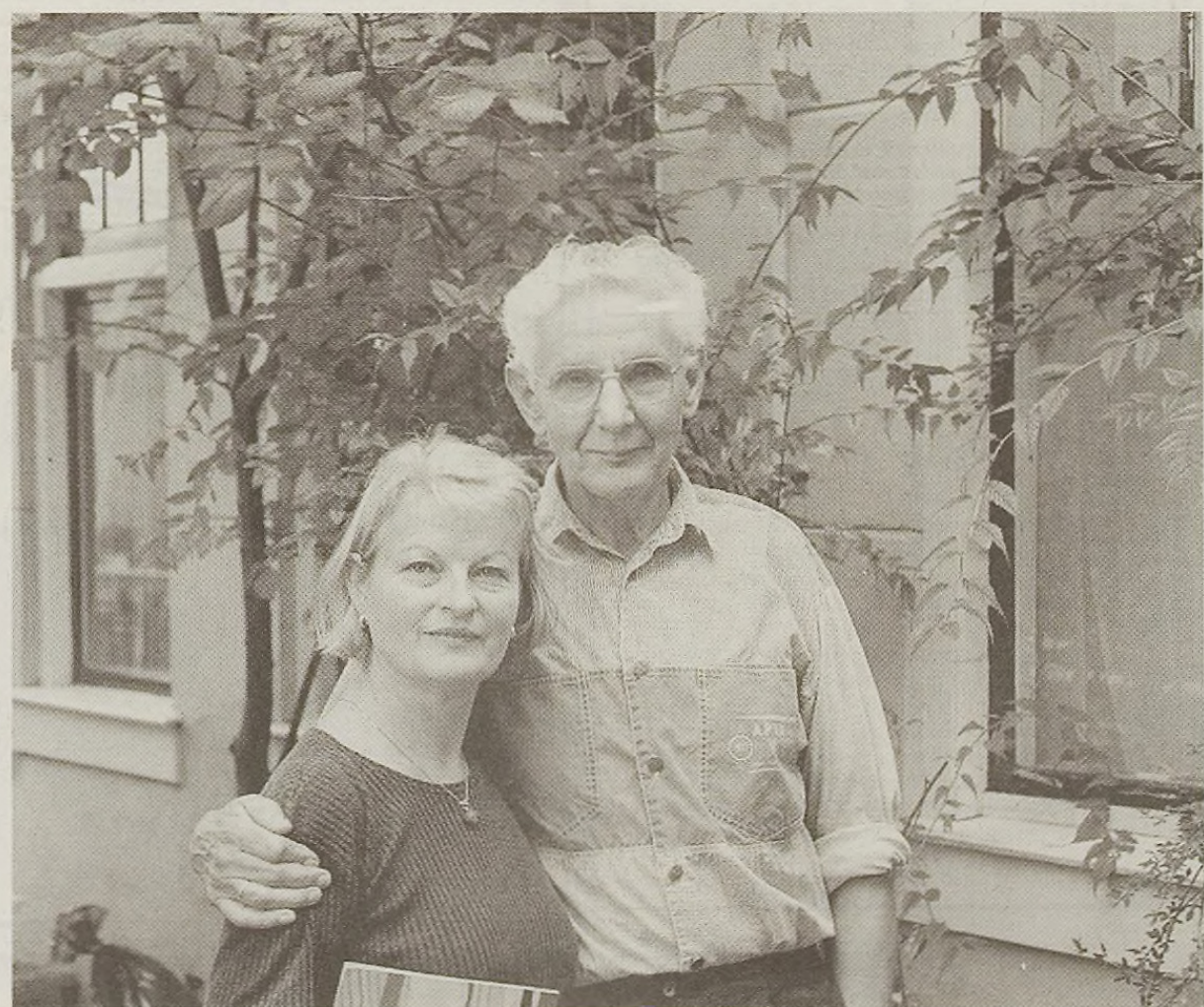
Achter de exotische naam van het kamp - in de taal van de oorspronkelijke inwoners 'plaats waar de wateren bij elkaar komen - verbijgt zich een troosteloos gebied. In de winter koud en nat, in de zomer droog en gloeiend heet. De migranten, afkomstig uit alle delen van de wereld, werden vaak behandeld als moderne slaven. Ze moesten maar gaan werken waar de Australische autoriteiten hen het best kon gebruiken. Hun onderkomen was vaak nauwelijks meer dan een kamer of zaal in een uitgewoonde, onverwarmde militaire barak. „De migratie had wel wat weg van slavernij”, zegt Marijke. „De mannen moesten werk doen waar ze geen enkele ervaring mee hadden. Een Amsterdamse kantoorbediende, die nog nooit buiten had gewerkt, moest plotseling gaten graven of sleuven voor leidingen. Er zijn toen heel wat mensen gestorven.”

Zonder migranten was het beroemde Snowy Mountain Scheme nooit van de grond gekomen. Het immense project levert stroom aan

de grote steden en water voor het dorstige achterland. „Bij de bouw was er geen stroom. De mannen

moesten met een pikhouweel de gangen door het bergmassief hakken.” Dertig verschillende vlag-

gen werden bij de oplevering gehesen als eerbetoon aan de duizenden migranten, die hadden

Marijke en Bert Eysbertse schreven een boek over het Australische migratiekamp Bonegilla bij Albury.

foto Cees Zorn

meegewerkt. Veel van hen kwamen uit Bonegilla en veel van hen waren Nederlanders. Nog steeds wonen in de Australische Alpen tal van Hollanders. In de tien jaar van de bouw van het project stierven 110 arbeiders.

Veewagens

Het kamp, dat inmiddels op de monumentenlijst staat, was massaal, zelfs voor Australische begrippen. Het was het eerste tehuis voor zo'n 320.000 migranten uit de hele wereld. Nederlanders vormden daar een van de grootste groepen. „Je moet je voorstellen. Nederlanders zo van de boot, meestal gestoken in nieuwe kleren vanwege het plechtige moment. Dan blijkt dat ze eerst acht tot tien uur moeten reizen in een soort halfopen veewagens. Daarna lopen door de modder naar hun barak of kamer. Een van de mensen vertelde dat toen ze de trein zag, ze moest denken aan de treinen, waarmee joden in de oorlog werden afgevoerd.”

De schrik werd nog groter, want van tijd tot tijd moest het kamp bewaakt worden door gewapende soldaten uit de nabijgelegen Latchford Barracks. Zij grepen in bij de relletjes die daar soms uitbraken. Het beloofde land had veel weg van een concentratiekamp. Veel kamppersoneel sprak ook Duits. „De eerste migranten kwamen uit Duitse vluchtelingenkampen en konden in Bonegilla een baan krijgen”, legt Eysbertse uit. De belofte van eeuwigdurende zonneshijn, altijd groene weilanden en snelle rijkdom bleek slechts

een droom, ingegeven door de propaganda van de Nederlandse en Australische overheden. Hitte en vliegen maakten de migranten het leven zuur. In totaal verhuisden zo'n 160.000 Nederlanders naar Australië. Een derde keerde later terug. Van de resterende 110.000 houden nog steeds 90.000 vast aan hun Nederlandse paspoort. Veel van hen, vooral wanneer ze op oudere leeftijd naar Australië vertrokken, dreigen te verkommeren en verzamelen achter de geraniums.

Herinneringen

Vaak verliezen ze het beetje Engels dat ze zich hebben eigen gemaakt. De herinneringen aan het Nederland, dat zij zoveel tientallen jaren geleden verlieten, gaan knagen. De eerste Nederlandse bejaardentehuizen zijn inmiddels van de grond gekomen. Volgens Marijke Eysbertse zou Nederland veel meer moeten doen, met name op het culturele vlak. „Nederlanders staan in Australië bekend, omdat ze altijd hard werkten. Het ligt in de aard. Ze hebben zich ook nooit als Nederlanders geuit. Italianen en Grieken zijn veel trotser op hun herkomst. Voor Nederlanders geldt: steek je kop niet boven het maaiveld uit. Al op de boot werd verteld 'leer Engels en gooi je boeken weg'. Ze moesten het Nederlands maar vergeten.”

Louis Burgers

'Where waters meet' is verkrijgbaar bij: Dutch East International, Wagenstraat 156, 2512 BB Den Haag. Prijs f 25.